

Enskilda gymnasiet Org.nr. 8020126531
info@enskildagymnasiet.se

2022-06-08
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med lärande för hållbar utveckling vid Enskilda gymnasiet, grundskolan, belägen i Stockholms kommun med Enskilda gymnasiet som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Enskilda gymnasiet, grundskola avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Enskilda gymnasiet, grundskola:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur arbetet med lärande för hållbar utveckling ska bedrivas så att det genomsyrar utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilka behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-09 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn ger lärarna utrymme och förutsättningar för ansvarstagande, inflytande och initiativtagande avseende arbetet med lärande för hållbar utveckling. Ämnesövergripande samverkan sker dock i liten utsträckning. Skolan tillvaratar i viss utsträckning kompetens hos övrig personal avseende detta område. Eleverna ges möjlighet att besöka och vara delaktiga i autentiska lärmiljöer i det omgivande samhället vilket kopplar an till lärande för hållbar utveckling. Skolan har delvis en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar dock att rektorn och lärarna delvis saknar en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Det finns en samsyn kring den kulturella och sociala dimensionen, men detta saknas kring den ekologiska och ekonomiska dimensionen av hållbar utveckling¹.

¹ De tre dimensionerna av hållbar utveckling är den ekonomiska, den sociala/kulturella och den miljömässiga/ekologiska.

Rektorn ger lärarna utrymme och förutsättningar för ansvarstagande, inflytande och initiativtagande avseende arbete med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att lärare på skolenheten tar ansvar för, har inflytande över och tar initiativ gällande lärande för hållbar utveckling. I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att lärarna har stor frihet i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Rektorn anger att hen vill stötta och uppmuntra, men hen vill inte detaljstyra eftersom hen har stort förtroende för lärarna.

Granskningen visar dock att ämnesövergripande samverkan, i syfte att ge elever möjlighet att uppfatta hållbarhetsfrågor som behandlas i flera ämnen som en helhet, sker i liten utsträckning. I granskningen framkommer att lärarna har konferens-tid på två timmar per vecka. Då är det ämneskonferens, informationsmöten och APT, enligt lärarna i intervju. Det finns dock inget specifikt forum för ämnesövergripande samverkan mellan ämnen, utan detta sker ad hoc. Lärarna har få undervisningstimmar, enligt rektorn, vilken frigör tid för lärarna att planera och att träffas. När det handlar om ämnesövergripande arbete berättar lärarna i intervju att deras lektionsplaneringar är öppna för andra kollegor att ta del av, vilket gör det lätt att "plocka upp tråden", enligt en lärare, från ett annat ämne in i den egna undervisningen. Elever berättar i intervju att de i sjuan läste om antiken samtidigt i svenska och historia och att det då blev lättare att koppla ihop ämnena eftersom dessa lästes parallellt. I intervju berättar elever att de har samma lärare i teknik och hem- och konsumentkunskap och samma lärare i matematik och fysik. Lärarna kan då göra kopplingar mellan sina respektive ämnen. Eleverna uppger i intervju att det sällan förekommer konkreta samarbeten mellan ämnen. En av lärarna ger dock som exempel på ämnesövergripande samarbete att hen lät eleverna göra bi-hotell i slöjden och att biologiläraren sedan tog upp detta i sitt ämne och förklarade varför bi-hotell behövs för den biologiska mångfalden.

Skolan tillvaratar i viss utsträckning kompetens hos övrig personal avseende lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan i viss utsträckning tillvaratar kompetens hos matsalspersonalen gällande lärande för hållbar utveckling. Skolan har ett matråd som träffas en gång per termin. Kökschefen deltar och hen har haft en diskussion med eleverna om till exempel vegetarisk mat, berättar rektorn i intervju. Lärare och elever berättar i intervju att eleverna är matvärdar i matsalen en gång per termin. Eleverna berättar att de får hjälpa till att diska, sortera tallrikar, bära glas, torka bord samt ställa upp stolar. Rektorn berättar i intervju att elevhälsan har varit engagerad i en jämställdhetsdag där de bland annat höll i workshops för eleverna.

Skolan använder det omgivande samhället som autentisk lärmiljö

I granskningen framkommer att eleverna ges möjlighet att besöka och vara delaktiga i autentiska lärmiljöer i det omgivande samhället vilket kopplar an till lärande för hållbar utveckling. Detta sker genom att lärarna tar initiativ till studiebesök eller andra aktiviteter utanför skolan. Rektorn berättar i intervju att hen inte utövar någon styrning över detta, men att hen uppmuntrar till externa kontakter och detta är en del av skolans bildningsprofil att eleverna ges möjlighet att vidga sina vyer. Lärare berättar i intervju att eleverna gör studiebesök, besöker museer, går på konserter och teater, vilket elever bekräftar i intervju. Detta kopplas till aktuell undervisning, enligt lärare i intervju. En lärare berättar exempelvis att eleverna i spanska besöker Cervantesinstitutet. En annan lärare berättar att eleverna var på en teaterföreställning med temat sexuella trakasserier och övergrepp, vilket sedan diskuterades i klassen. Ytterligare en lärare berättar att elever har varit vid Berwaldhallen för att eleverna ska få skapa sig en egen uppfattning om klassisk musik. Rektorn berättar vidare i intervju att flera föräldrar har hållit föreläsningar för eleverna om sina yrken eller om något specifikt ämne, exempelvis om medicinsk forskning samt om ett projekt om vaccinering i Afrika.

Delar av skolans systematiska kvalitetsarbete kan kopplas till lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att rektorn och lärarna systematiskt följer upp och utvärderar skolans arbete genom olika enkäter, men det finns ingen specifik uppföljning gällande lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar dock att det som följs upp, exempelvis elevers delaktighet, mående och jämställdhet, kopplar an till lärande för hållbar utveckling. Dock anger rektorn i intervju att hen inte specifikt har tittat på om det förekommer könsskillnader gällande elevers upplevelse av delaktighet och inflytande.²

Delar av skolans systematiska kvalitetsarbete kan kopplas till lärande för hållbar utveckling och eleverna är delaktiga i diskussioner och åtgärder kring utvärdering och elevenkårsresultat. Rektorn berättar i intervju att det finns två enkäter för eleverna per läsår och en enkät för personalen. Den ena elevenkäten, enligt rektorn i intervju, handlar om mående, bemötande, trivsel, jämställdhet och mobbning. Den andra elevenkäten handlar om kunskapsutveckling och fångar upp hur elever lär sig, om de tar ansvar för sitt lärande och om de får rätt stöd av sina lärare. Rektorn berättar vidare att dessa resultat tas vidare till elevhälsan och till skolans pedagogiska utvecklingsgrupp. Vid skolans kvalitetsredovisning går styrelsen igenom olika

² Enligt den senaste Skolenkäten för Enskilda gymnasiet/grundskola, vårterminen 2021, låg delaktighet och inflytande årskurs 9 på 5,1 (riket 5,1). Flickornas indexvärde var 4,6 (riket 5,0) medan pojkarnas indexvärde var 5,9 (riket 5,2).

parametrar gällande undervisningens kvalitet, enligt rektorn, samt tittar på resultat avseende exempelvis hur elever och personal mår. Utifrån detta formuleras sedan en verksamhetsplan som presenteras för personalen och som personalen sedan arbetar med på studiedagar. Rektorn anger att det inte finns någon specifik fråga om lärande för hållbar utveckling i enkäten om elevers kunskapsutveckling.

Rektorn och lärarna saknar delvis en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Rektorn och lärarna saknar delvis en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, eftersom det inte är tydligt hur detta arbete bedrivs så att det genomsyrar utbildningen i dess helhet och omfattar alla tre dimensionerna. I intervju och inskickat material framkommer att skolan har ett bildningsfokus. Rektorn och lärarna anger i intervjuer att det övergripande syftet med detta handlar om att fostra eleverna så att de är förberedda inför framtiden och att de har färdigheter med sig från skolan för att klara livet. Lärarna och rektorn hänvisar bland annat till att skolans styrdokument, såsom miljöpolicy, likabehandlingsplan samt arbete med jämställdhet, kopplar an till lärande för hållbar utveckling. Gällande skolans bildningsfokus och kopplingen till lärande för hållbar utveckling anger lärare i intervju att den sociala och kulturella dimensionen är viktig för alla lärare oavsett ämne. Både lärare och elever anger att de exempelvis går på museum, teater och konserter samt läser och diskuterar litteratur. Granskningen kan dock inte visa att det finns en samsyn kring arbetet med den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Rektorn säger dock i intervju att det utifrån ämne visserligen blir fokus på olika delar inom lärande för hållbarutveckling, men det vida begreppet med de globala målen har alla lärare en övergripande insikt om. Rektorn styr inte arbetet avseende samverkan, planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Rektorn säger i intervju att lärarna har full frihet att arbeta med lärande för hållbar utveckling och att lärarna tar egna initiativ, exempelvis är en lärare EU-skolambassadör och en annan lärare är engagerad i European Youth Parliament. Detta stöttas och uppmuntras av rektorn och skolans ledning.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur arbetet med lärande för hållbar utveckling ska bedrivas så att det genomsyrar utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas styrning och organisation som möjliggör att en gemensam förståelse och samsyn utvecklas gällande hur skolan ska synliggöra kopplingen mellan de tre dimensionerna i undervisningen, utifrån ett ämnesövergripande och holistiskt perspektiv.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens, behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna³. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas egna intressen eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risker är stora att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.⁴

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar de tre hållbarhetsdimensionerna. Den gemensamma förståelsen bör inkludera såväl innehållet som formerna för utbildningen samt syftet att utveckla elevernas handlingskompetens. En sådan förståelse kan till exempel etableras genom att rektorn möjliggör och styr diskussioner där samsyn skapas gällande lärande för hållbar utveckling avseende arbetssätt och arbetsformer, exempelvis ämnesövergripande samarbeten där de olika dimensionerna behandlas integrerat. Även kompetensutveckling kan bidra till en gemensam förståelse av lärande för hållbar utveckling (se nedan).

³ Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

⁴ Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna⁵ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att lärarna bedömer att de har varierande kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen, men de bedömer att de sammantaget kan ge eleverna ett helhetsperspektiv avseende de tre hållbarhetsdimensionerna. Lärarna har identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå i samband med undervisningen om hållbar utveckling. Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna.

Lärarna bedömer att de har varierande kännedom om de globala målen och de nationella miljömålen, men att de kan ge eleverna ett helhetsperspektiv avseende de olika hållbarhetsdimensionerna

Skolinspektionens granskning visar att de intervjuade lärarna överlag ger uttryck för att de har goda kunskaper om de globala målen i Agenda 2030. Gällande de nationella miljömålen är kunskaperna mindre och lärare relaterar i intervju till om de i sin undervisning knyter an till de nationella målen eller inte. Någon gör det, medan flera lärare säger att de inte gör det. Däremot anger samtliga lärare att de bedömer att de sammantaget har tillräcklig kunskap för att kunna ge eleverna ett helhetsperspektiv avseende de olika hållbarhetsdimensionerna. En lärare hänvisar

⁵ De tre dimensionerna är den ekonomiska, den sociala/kulturella och den miljömässiga/ekologiska dimensionen.

exempelvis till en livscykelanalys av jeans som eleverna har gjort, där de tre dimensionerna kom in. Lärare berättar att de vet vad de andra lärarna pratar om på lektionerna och att allas planeringar är öppna (vilket tidigare har nämnts i beslutet). Lärare kan då, i det egna ämnet, göra koppling till sådant som andra lärare undervisar om genom att titta på de olika lärarnas planeringar.

Lärarna har identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå kring undervisning om lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att lärare har identifierat dilemman som kan uppstå i samband med undervisning om hållbar utveckling. En lärare säger att några elever kan ha svårt att förstå att den livsstil som eleverna har kan orsaka exempelvis klimatutsläpp, och att elever kan tycka att det är en okej livsstil så länge andra inte gör på samma sätt. En annan lärare påtalar vikten av att sätta ramar inför en lektion där hen vet att eleverna kan ha olika uppfattningar. Det kan till exempel handla om frågor som rör HBTQ. Läraren kan i förväg berätta för klassen att de ska se en film om homosexuell kärlek, och att läraren inte vill ha kommentarer under filmvisningen, utan eleverna ska se filmen för att de kan lära sig något av den. Läraren säger att det handlar om att förbereda eleverna och ge dem ramar för att undvika att de exempelvis använder ord som kan sår andra.

Rektorn har inte kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. Rektorn skriver även i inskickad dokumentation att lärarna inte har erbjudits någon kompetensutveckling inom detta område under det senaste året. Rektorn och lärare anger i intervju att kompetensutveckling generellt kan ges till ämnesgrupper och enskilt, utifrån behov och önskemål, men att någon kartläggning specifikt av lärares behov gällande lärande för hållbar utveckling inte har genomförts. En lärare berättar dock i intervju om föreläsningar om differentierad undervisning och om elevers mående, vilket kopplar an till lärande för hållbar utveckling.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilka behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Lärarna anger dock att de har fått viss utbildning som knyter an till lärande för hållbar utveckling.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna⁶ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektorn har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Genom att möta identifierade behov hos lärarna med riktade insatser kan kompetensutveckling, som till exempel berör de nationella miljömålen eller de tre hållbarhetsdimensionerna, bidra till att ytterligare stärka skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

⁶ De tre dimensionerna är den ekonomiska, den sociala/kulturella och den miljömässiga/ekologiska dimensionen.

⁷ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna ges inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning. Eleverna ges möjligheter att göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som berör och engagerar dem. Granskning visar också att undervisningen i flera ämnen i hög utsträckning präglas av kritiska och pluralistiska förhållningssätt.

Eleverna ges inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning

Skolinspektionens granskning visar att eleverna får utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer genom att samtliga intervjuade elevgrupper anger att de kan vara med och påverka tider för prov samt att de har regelbundna klassråd där exempelvis elevers arbetsbelastning och studiero kan diskuteras. Några elever uppger dock i intervju att de har liten möjlighet att påverka innehållet i lärarnas planeringar eller vara delaktiga i val av läromedel. Samtidigt säger andra elever att de i ett ämne inte tyckte att den nya läroboken var bra och då fick de tillbaka den gamla boken. Eleverna berättar att de kan vara med och påverka exempelvis ingredienser i hem- och konsumentkunskap, samt vilka uppgifter de vill arbeta med i olika ämnen, eller hur genomgångar kan se ut. Några elever anger att de kan påverka innehållet på provet och vad som istället kan tas upp i ett läxförhör. Vid intervju anger lärare att eleverna kan välja arbets- och redovisningsformer eller fördjupningsområde. Vidare kan eleverna påverka vilka skönlitterära böcker de ska läsa eller innehåll i tal. En lärare anger att elever i årskurs sju ges mindre inflytande än elever i årskurs åtta och nio. Läraren anger att eleven är nybörjare och att årskurs sju är en "integrationsprocess" avseende hur eleverna arbetar på skolan. En lärare

förtydligar genom att berätta att eleverna i årskurs sju visst har inflytande inom exempelvis ett tema. Där kan de, enligt läraren, välja resmål att presentera eller välja bok utifrån ett urval. I intervju anger lärare att elever kan ha inflytande över arbeten som kopplar an till hållbar utveckling. Lärare ger som exempel att elever valde innehåll i tal inom temat miljö. En lärare anger vidare att eleverna kan komma med förslag på maträtter att tillaga utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Läraren kan då, efter elevers önskemål, ändra nästkommande lektions ingredienser med fokus på ekologiska och eller närodlade ingredienser.

Granskningen visar att elever ges goda möjligheter att utveckla förtrogenhet med demokratiska processer genom att de får reflektera över de egna svaren i elevenkäter (se första bedömningsområdet). Eleverna berättar att elevenkäterna bland annat handlar om trivsel och delaktighet, om lärarna lyssnar på eleverna, om matsalen och om arbetsro. Lärarna berättar att eleverna själva får fundera över hur de ska nå högre enkätresultat och eleverna får komma med konkreta förslag på åtgärder, vilket eleverna bekräftar i intervju. Eleverna berättar att de vid något tillfälle fick göra om en enkät för att se om resultaten hade förbättrats efter att klassen hade diskuterat orsak till tidigare enkätresultat. Elever berättar att det handlade om trivsel och mobbning. En elev säger att hen tror att resultaten hade förbättrats vid nästa enkät, men hen minns inte så mycket.

Granskningen visar att varken elever, lärare eller rektorn upplever att det är någon skillnad mellan hur flickor och pojkar upplever möjligheten att bidra till hållbar utveckling. Eleverna anger i intervju att de inte tror att det beror på kön, utan att det mer handlar om individer och den kontext en person är uppvuxen i. En annan elev säger i intervju att elever kan bidra med att vid konsumtion välja att inte gynna företag som använder barnarbetare i sin produktion eller betalar väldigt låga löner till sina anställda.

Eleverna får möjligheter att göra etiska ställningstaganden

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som berör och engagerar dem. I intervju berättar en lärare att de har arbetat med boken Flugornas herre och att eleverna bland annat har fått resonera och motivera val av ledare utifrån boken. Eleverna berättar att de hade olika åsikter hur de skulle agera utifrån olika situationer i boken, men mot slutet av diskussionen blev eleverna mer överens än i början av diskussionen. Eleverna säger att i de samhällsorienterande ämnena kan diskutera, exempelvis om miljö- och energiproblem, och eleverna säger att genom diskussioner får de tankar och perspektiv som de kan ta med sig till andra diskussioner. Det kan exempelvis handla om politik och hur man kan styra ett land. En lärare berättar att etiska frågor kommer in i många av de teman som lyfts i den kurslitteratur som eleverna har i eng-

elska. Exempel på teman är miljö, hälsa och kärlek. I ett projekt om medier såg eleverna filmen *The Truman Show*, berättar läraren vidare. Eleverna diskuterade sedan sociala medier, övervakningssamhället och att göra sig själv till en produkt och eleverna fick skriva om etiska frågor kopplade till detta. Lärare anger i intervju att de inte kan se någon större skillnad mellan flickor och pojkar när det handlar om etiska frågor och hur engagerade och aktiva eleverna är i dessa.

Undervisningen i flera ämnen präglas i hög utsträckning av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen i flera ämnen i hög utsträckning präglas av kritiska och pluralistiska förhållningssätt. Eleverna ges möjlighet att uppfatta konflikter mellan olika hållbarhetsdimensioner och att dessa kan ha olika lösningar beroende på ur vems perspektiv det ses. Hållbar utveckling är ett samspel mellan de tre dimensionerna, berättar en elev i intervju. Eleven berättar vidare att de har fått fundera över vad de själva är villiga att göra för att bidra till hållbar utveckling, utifrån ett konfliktperspektiv. Det kan exempelvis handla om hur mycket en konsument är villig att betala för en vara, sett ur ett miljöperspektiv. Elever berättar i intervju att de har fått prata om att vissa länder behöver använda olja för det är det enda som finns och vad eleverna tycker om det.

En lärare berättar att hen har låtit eleverna göra en livscykelanalys av jeans i tekniken. Eleverna fick bland annat ge förslag på hur de kan ändra sina beteenden för att minska miljöpåverkan eller minska negativa konsekvenser för de som tillverkar jeansen, berättar läraren. En lärare berättar att elever på en lektion kan diskutera den starka enigheten som finns inom forskning om kopplingen mellan exempelvis koldioxidutsläpp och temperaturökning. I detta ingår att det är fritt fram att bestrida detta med vetenskapliga metoder, även om nästan alla forskare idag är överens, säger läraren. I klassen diskuteras bland annat vilka anledningar som kan ligga bakom att inte alla håller med om detta samband samt vem eller vilka som kan ligga bakom sådan information. Detta är en diskussion om källkritik som pågår hela tiden, enligt läraren.

Granskningen visar att elever i intervju ger uttryck för att lärarna skapar bra diskussionsklimat och att eleverna får säga vad de tycker. Lärare berättar i intervju att de, för att alla ska kunna komma till tals, kan låta elever skriva ner sina svar innan en diskussion startar. En lärare använder post-it-lappar för att underlätta för elever att delge varandra sina åsikter. Eleverna skriver då sina svar eller åsikter på post-it-lappar som sedan fästs på tavlan i klassrummet. Elever berättar i intervju att de kan bli tilldelade åsikter eller roller, till exempel att någon är vegan. Eleverna berättar vidare att lärare uppmuntrar dem som är tysta och försöker se till att det inte bara är samma elever som svarar på lärarens frågor. Rektorn anger dock i intervju att hen tror att pojkar har lättare att ta för sig och de kan säga fler obekväma saker rakt ut än flickor, vilket även svar i elevintervjuer ger uttryck för. Rektorn berättar

att de, till exempel vid samtal under mentorstiden, försöker fånga upp vad flickorna tycker och känner.

På Skolinspektionens vägnar

X Ann Edvinsson

Beslutsfattare
Signerat av: Ann Edvinsson

X Ann-Kristin Hammersberg

Föredragande
Signerat av: Ann-Kristin Hammersberg

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har utredare Mimmi Delsing deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen genomförde digitala intervjuer den 22, 23 och 24 mars samt 1 april 2022. Intervjuerna genomfördes av utredarna Ann-Kristin Hammersberg (föredragande) samt Mimmi Delsing (protokollförare).

Enskilda gymnasiet/grundskola ligger i Stockholms kommun. Skolan leds av en rektor och det arbetar 46 lärare där. Det går sammantaget 240 elever vid enheten, varav 120 är pojkar och 120 är flickor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan, dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur arbetet med lärande för hållbar utveckling ska bedrivas så att det genomsyrar utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Utvecklingsområde Rektorn behöver kartlägga vilka behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?